

עש"ק פר' מקין תשע"א

נשמתין חדתיין

רשימות מדא"ח
שנאמרו מפי מו"ר שליט"א
בשב"ק פר' תולדות תשע"א

—פנימי לבאי ביהמ"ד תו"ח—
לא מוגה

יוצא לאור ע"י מכון
"יום החכמה"

שע"י ישיבת "תורת חכם" ללימוד הנגלה והנסתר
רח' אהלי יוסף 4, ירושלים עיר"ק תובב"א

להלן רשימת שיעורי התורה המתקיימים בבית מדרשינו במשך השבוע

שיעורים באדיש

- ❖ שיעור בנמרא מסכת בבא בתרא, מפי הר"ג המפורסם ר' יהושע כהן שליט"א, בימים א'-ה' בין השעות 4:00-5:00 אחה"צ.
- ❖ שיעור בשער הכוונות למהר"י זי"ע, מפי מו"ר הגה"צ שליט"א, בימים א'-ה' בין השעות 7:00-8:30 בערב.

שיעורים בלשח"ק

- ❖ שיעור בספה"ק שיהות הר"ן, מפי מו"ר הגה"צ שליט"א, וסדר התרת קללות לפי מנהג הרש"ש זי"ע, בליל שישי בשעה 8:00.
- ❖ שיעור קודש ברעוויא דרעוויין שלוש סעודות (מוזמן צה"כ דר"ת).

ניתן לשמוע שיעורי מו"ר שליט"א ב"קול הלשון"

- ❖ **שיעורים באדיש:** טל' 03-6171086 (באמריקא: 6469777900 בענגלאנד: 1617985500)
 - שיעור בספה"ק אוצרות חיים – שיעור מס' 1 (באמריקא ובענגלאנד: 3-4-37-61)
 - שיעור בספה"ק רחובות הנהר, נהר שלום, סידור הרש"ש – שיעור מס' 3 (באמריקא ובענגלאנד: 3-4-37-63)
 - שיעור בחסידות (פר' השבוע) – שיעור מס' 2 (באמריקא ובענגלאנד: 3-4-37-62)
 - שיעור בספר נתיב מצוותיך ואוצרות חיים – שיעור מס' 5 (באמריקא ובענגלאנד: 3-4-37-65)
 - שיעור בשעה"כ שבת – שיעור מס' 6 (באמריקא ובענגלאנד: 3-4-37-66)
 - שיעור בספר אדיר במרום לרמח"ל (טל' 03-6171041) – שיעור מס' 2 (באמריקא ובענגלאנד: 2-7-5-2-62)
- ❖ **שיעורים בלשח"ק:** טל' 03-6171041 (באמריקא: 6469777900 בענגלאנד: 1617985500)
 - שיעור בספר התניא – שיעור מספר 1-2 (באמריקא ובענגלאנד: 2-7-5-2-1)
 - שיעור בסה"ק שיהות הר"ן (ושער יחז"א) – שיעור מס' 3 (באמריקא ובענגלאנד: 2-7-5-2-3)
 - שיעור בסה"ק ליקוטי מוהר"ן – שיעור מס' 1-3 (באמריקא ובענגלאנד: 2-6-5-2-4)
 - שיעור בסה"ק עץ חיים – שיעור מספר 1-1 (באמריקא ובענגלאנד: 2-7-5-2-1)
- ❖ **שיעורים באנגלית:** טל' 03-6171002 2-4-9

כמו כן ניתן לשמוע כל השיעורים בזמן אמירתם בטל' 03-6171002 (באמריקא: 6469777900).

אפשר להשיג הקלטות השיעורים ממערכת קול הלשון בטל' 02-5816622.

ניתן לקבל את הקונטרס מידי שבוע בדואר אלקטרוני ע"י משלוח בקשה לכתובתנו:

tc7@neto.bezeqint.net

ויהי רצון שבבית התורה הקדושה נזכה להתדבק בו ית' בראוי
ולעשות רצונו בלבב שלם למען לא נכוש ולא נכלם לעולם ועד
ונזכה בולנו יחד לביאת משיח צדקינו בב"א.

מכון "יום החכמה"

ת.ד. 5245 ירושלים

טל': 057-3153884 טלפקס: 02-5389584

נשמתין חדתינ

חלק משיחות קודש שנאמרו בשב"ק פרשת תולדות תשע"א(*)

סעודת ליל שב"ק

מעלת עריכת השולחן ("טיש")

א] התארה אצל מו"ר ת"ח נכבד מחו"ל שהיה שכנו של מרן הגר"מ פיינשטיין זצ"ל, ואמר למו"ר ששמח להיות כאן בירושלים שיש פה כו"כ שולחנות (טישין) של אדמורי"ם שדבר זה אינו מצוי במקום מגוריו, וסיפר למו"ר שפעם שאל אותו כ"ק אדמו"ר מרחמסטריווקא שליט"א האם באיזור מגוריו באיסט סייד יש רבי שעורך טיש בליל שב"ק, וענהו שמכיון שאין נמצא שם רבי הרי הוא הולך לטיש של אביו ורבא (שלומד גמ' אחרי הסעודה). וענהו מו"ר במעשה מהרה"ק הדברי יחזקאל משינווא זי"ע שאחרי פטירת אביו הד"ח מצאנו זי"ע לא מצא רבי להסתופף בצל קדשו והצטער רבות ע"ז, ואמר שמוכן לנסוע לקצוי תכל אם ימצא רבי שיוכל להתבטל אליו, וכששאל את אחד מאחיו הק' מה הוא עושה בזה, וענהו אחיו שלקח את אביו ורבא לרבנותו, אמר לו הדברי יחזקאל "לך נותנים ללמוד ולי לא נותנים ללמוד", היינו שאתה זוכה ללמוד בצורה ראויה ואמיתית כ"כ עד שהתקשרת בלימודך לאמוראים הק' ונהיו לרבנותך, אך לא לכל אחד יש את היכולת והזכות הזאת, שלא נותנים לכל אחד ללמוד התורה"ק בדרגה הנכונה בראוי (וכנראה שסבר הדברי

ע"ע בענותותו שהוא אינו זוכה ללמוד את התורה"ק בצורה הנכונה).

ב] ופתח מו"ר לדבר במעלת ענין עריכת השולחן ("טיש"), וסיפר שכשהפסק בעל הסולם זי"ע לערוך את שולחנו הטהור ביחד עם תלמידיו, אמר שאין הם יודעים גודל ההפסד שבדבר זה, שעיקר ההשפעה הרוחנית שהצדיק משפיע לתלמידיו היא בשעת הטיש, שההשפעה הרוחנית שמשפיע להם אז הרי היא גדולה וגבוהה יותר מההשפעה שמשפיע להם בשעת השיעורים שמלמד אותם. ולכאז' צ"ב איך יתכן שמסודות התורה"ק שלימד בעה"ס לתלמידיו בשיעוריו העמוקים, פחותים מההשפעה שהשפיע להם בשעת עריכת הטיש.

בענין המח' באגדות הש"ס במימרות

רבב"ח וכדו' האם הן ג"כ כפשוטן

ג] ופירש מו"ר דחנה מצינו מח' קדמונים לגבי עניני האגדות שבש"ס האם חוץ ממה שהם מרמזים לסודות נשגבים הם גם כפשוטן, או שהם רק סודות ואין בהם כלל ענין של פשוטן של דברים [דהמהרש"א בח"א דמעשיות דרבה בר בר חנה (בבא

(*) מו"ר ביקש לכתוב שהפסקים בהלכה המובאים פה אין לסמוך עליהם למעשה (והסביר שיש חילוק בין תשובה בשעת מעשה לפסק קבוע ואכמ"ל).

בתרא ע"ד ע"כ ד"ה ח"נ לימלחה) כתב "יש לנו להאמין בכל הדברים האלו כפשטן", ואף שבודאי יש בהם כוונות וסודות מ"מ "אין הדברים יוצאים ממשמען" (וכן סוברים כמה אחרונים), אך כידוע הרבה מגדולי עולם ראשונים ואחרונים סוברים דהרבה מאגדות חז"ל אינן ע"ד הפשט כלל אלא על דרך הסודות בלבד, וכמ"ש הרמב"ם בחריפות בהקדמתו לפרק חלק ד"ה הראשונה ובהקדמתו לפיה"מ ד"ה והרביעי ובמאמר תחיית המתים, וכ"כ הריטב"א בתחילת ביאורו לאגדות רבב"ח בשם הגאונים דכל היכא דאמרינן הכא "לדידי חזי לי" הכוונה על ראייה רוחנית כי החכמים כשהם מתבודדים ומחשבים בענינים רוחניים וכן כשהם הולכים בים ומתבוננים ורואים שם נפלאות השי"ת יראה ויתגלה להם במראה החלום (כבחי' בחלום אדבר בו) דברים נפלאים מורים על איזה ענין (ודרך אגב אמר מו"ר ליישב עפ"ז הא שהקשה בקו' נשמתין חדתין פר' חיי שרה מדוע לא הביאו כל הפוסקים המימרא דרבב"ח דאמר דחזי לי דירושלים הקדומה היתה ג' פרסאות שנוגע זה לגבי כמה דינים למעשה כמשי"כ שם, והתירוץ ע"ז שסברו הפוסקים שגם מימרא זו היא חלק מאגדות דרבב"ח שאינן עפ"י פשט), וכ"כ רבינו ניסים גאון (מובא בכותב בעין יעקב פרק הרואה על האי גוהא שנהיה מב' דמעות שמוריד ה' לים הגדול) "מתידע דכל מלתא דאמרוה רבנן הכין לאו על פשטא אמרוה אלא בתורת משל ודמוי וכו' ואף הכין אתיין דברי הגדה" עיי"ש (ואמנם בכח"ג דיש בפשטן של דברים ענין הגשמה גם המהרש"א מודה דאין לפרש ח"ו כפשטן), וכן איתא בשם רבינו האי גאון שכתב "ומזה המין המה כל האגדות שבאו בתלמוד ובמדרשות וכו' שאין ספק שדברו כאן ברמז", וכ"כ הכן איש חי בס' אמרי בינה (חלק חקרי לב סי' ה) והוכיח מגמ' עירובין ס"ג ע"א דיש מעשיות שלא הביאום אלא דרך

משל וחידה וכ"ש למעשיות הנפלאים ותמוהים שא"א לומר שהיו כפשטן כמו מאמרי רבב"ח וכיו"ב עכ"ד, ועיין בישועות משיחו (ח"כ עיון חב' פ"א) שכתב בתו"ד שכן היה מנהג חז"ל להסתיר דברי חכמתם ברוח הקדש במשל אגדות זרות, והיו מפליגים בזרותם כדי שלא יוכל המעיין למעות לחשוב שהדברים כפשטם אלא יתאמץ לעיין להבין דברי חכמים וחידותם, וכן נראה דעת הרמח"ל זי"ע במאמרו הגדול על ענין אגדות חז"ל עיי"ש דברים נפלאים, וכן נראה הכרעת גדולי המקובלים (חוץ מכמה אגדות שיש עליהן קבלה שהן גם כפשטן) ואכמ"ל יותר].

סעודת שור הבר והליתן גם בגשמיות

[ד] ואמנם לגבי סעודת שור הבר והליתן והיין המשומר דלעת"ל אף שאי' להדיא בזה"ק בפרשתנו (מדרש הנעלם דף קל"ה ע"א – קל"ז ע"א) שהם מרמזים לגילוי הסודות והאורות העליונים שיתגלו לעת"ל, וכמש"כ שם הוזה"ק ש"יין המשומר בענביו מששת ימי בראשית אלו דברים עתיקים שלא נגלו לאדם מיום שנברא העולם ועתידיים להתגלות לצדיקים לעתיד לבוא, וזו היא השתיה וכו', בכ"ז כתב רבינו הגה"ק מקאמרנא (ורמזו לזה בנו הדמשק אליעזר מקאמרנא על הוזה"ק שם בשם אביו) שקבלה בידו שתהא הסעודה הזאת ג"כ בגשמיות ממש באכילת בשר שור הבר וכו' [וזה דלא כדברי רבינו האי גאון הנ"ל, והרשב"א (המובא בע"י על מאמר ריב"ל "עין לא ראתה זה יין המשומר" וכו') והרמב"ם (פ"ח מהל' תשובה ה"ד) שנראה מדבריהם שסברו שגם סעודה זו היא בחי' משל על תענוגים רוחניים נשגבים בלבד].

[ה] ולבאורה גם בדברי רבינו הקאמרנער הנ"ל צ"ב, דהלא בודאי שהעיקר בסעודה זו הוא ענין הגילויים

האור הזה היא בפתיחת ענין העונג, שמכיון שהעונג משתלשל מאור החכמה הרי ביכולת להתקשר ולעלות ע"י העונג לפתיחת האור האלקי דספי' החכמה.

ביאור הפירצה הצפונית שבעולם ובאות

ב'

ח' ואמנם כידוע מהאריז"ל היתה בחי' השבירה באורות החכמה, שמוזה משתלשל שכשלוך האדם העונג לעצמו ואינו מקשרו להשי"ת הרי אדרבא מתהפך העונג לנזק ונשבר ומתנתק על ידו לגמרי מהשי"ת, וענין השבירה הזאת מרומז ג"כ בתחילת התורה"ק שפותחת בתיבת 'בראשית' – שהיא בבחי' ספי' החכמה הנקראת ראשית חכמה, ותחילת התיבה באות ב' (שהאות ב' עצמה ג"כ בבחי' ספי' החכמה שהיא ספי' ה') והנה אי' שיש באות הב' פירצה גדולה בצפונה של האות, היינו שפתוח כל הצד השמאלי של האות ב', ופירצה זו מרמזת על השבירה שהיתה באורות העיניים, ועל הפירצה שיש בעולם בצד צפון וכדאי' בחז"ל (כבא בתרא כ"ה).

ט' והביאור הפנימי בענין הפירצה הצפונית היא עפ"י

הידוע דהשולחן שבביהמ"ק (שמרמו על בחי' האכילה) היה בצד צפון, והפירצה שיש באות ב' ובעולם בצד צפון מרמזת על הקושי שיש בענין עריכת השולחן כראוי באופן שתביא לכניסה לאור החכמה, והיינו דהצדיקים שזוכים לאכול אכילתם בקדושה, שהם מקשרים את הרגשת העונג שמרגישים באכילה להשי"ת ומתחזקים באמונה ובדבקות בהשי"ת בשעת הרגשת העונג, זוכים שהפתח השמאלי שבצפון האות ב' (שמרמו על בחי' השולחן שבצפון כנ"ל) יכניס ויעלה אותם אל פנימיות נקודת האות ב',

העצומים, שיפקח השי"ת את עינינו ויראנו השגות ואורות נפלאים בהשגת אלקות, ומדוע היה חשוב להקאמרנער להדגיש ולהביא הקבלה שסעודת הליות תהא גם סעודה גשמית.

החילוק בין התורה בזה"ז לתורה דלעת"ל

ו' והביאור בזה עפ"י הידוע שעיקר החילוק בין התורה בימינו לתורה דלעת"ל, שתורה דימינו היא בבחי' ספי' הבינה שבבחי' "תא שמע" (שמע' ישראל – היינו הבנה והתבוננות, וכידוע שספי' הבינה כנגד בחי' האזניים), ותורה דלעת"ל היא בבחי' השגת ספי' החכמה בבחי' "תא חזי", והיינו שיפקח השי"ת את העיניים הרוחניות הפנימיות של בני' ויקוימו בהם הנבואות "ולא ילמדו עוד איש את רעהו ואיש את אחיו לאמר דעו את ה' כי כולם ידעו אותי למקטנם ועד גדולם" (ירמיהו ל"א, ל"ג), ונגלה כבוד ה' וראו כל בשר יחדיו וגו' (ישעיהו מ', ה'), "כי עין בעין יראו בשוב ה' ציון" (ישעיהו מ"ב, ח'), וכמש"כ בזה"ק בפרשתנו (שם) "ומינין אינון צדיקאי למנדע ליה בלבהון וכדין יסגו סכלתנו בלבהון כאילו חזו ליה בעינא, הדא הוא דכתיב (ישעיהו כ"ה, ט') 'ואמר ביום ההוא הנה אלקינו זה' וגו'".

ז' והנה ענין השגה זו דבחי' הראיה קשור לענין העונג שמתעורר בנפש בשעת האכילה והשתיה הגשמיים, וכדכתיב (שמות כ"ד, י"א) "ויחזו את האלקים ויאכלו וישתו", דהראיה באלקות משתלשלת מספי' החכמה כנ"ל, וכל ענין העונג שבעולם ג"כ משתלשל מספי' החכמה שהיא מקור ושורש ענין העונג, וע"כ תקנו חז"ל מצות עונג שב"ק במאכלים שמנים ומתוקים וכו', שהיות ששב"ק הוא היום המסוגל להשגת האור האלקי דספי' החכמה הרי הדרך לפתיחת

השגת סודות התורה אינה אלא ע"י בחי' "תא חזי" ולא ע"י בחי' "תא שמע", וע"כ ע"י שמשפיע הרב לתלמידים הארת פתיחת העיניים (שהזמן המסוגל לזה כנ"ל הוא בשעת הסעודה) יכולים לקבל ממנו איזה השגה בסודות התורה בשיעורים שמלמדם.

יב] וקישור זאת מו"ר למה שאמר יצחק אע"ה בפרשתנו כשרצה ליתן את הברכות "עשה לי מטעמים כאשר אהבתי והביאה לי ואכלה בעבור תברכך נפשי" וגו', והיינו שעיקר הברכה היא בבחי' אור אלקות שהצדיק משפיע שבבחי' "ויתן לך האלקים" כדברי חז"ל (בראשית רבה ס"ו, ג') "ויתן לך אלקותו", שהיא בחי' פתיחת העיניים הרוחניות להשגת אלקות, שבהן תלויות כל הברכות וכדברי הפסוק (שה"ש ז, ה) "עיניך ברכות בחשבון", והפתיחה והכניסה לאור זה היא ע"י ענין האכילה ולקחת התענוגים בקדושה וואברהם אבינו ע"ה שעיקר עבודתו היה בבחי' קו הימין שבבחי' אור החכמה, כמרומו בשם אברהם אותיות "ראה ברמה", היה עיקר עסקו במצות הכנסת אורחים ובעריכת סעודות באכילה ושתיה בעבורם וכו', והיה מלמדם לומר ברכות ובזה מגלה אלקות בעולם, והיינו שענין גילוי אלקות בעולם הוא ע"י בחי' פתיחת אור החכמה שהיא נפתחת ע"י העונג באכילה ושתיה בקדושה וזה בחי' הברכות כנ"ל, ואצל יצחק אבינו ע"ה לא מצינו כ"כ ענין זה דהאכילה ושתיה וכו' היות שעיקר עבודתו היתה בקו השמאל בבחי' "פחד יצחק", אך כשרצה להשפיע לבנו את ענין הברכה ביקש שיכין עבורו מטעמים כאשר אהב, שבוה שיפתח עבורו את בחי' התענוגים בקדושה ויכל לברכו בברכה העיקרית שהיא ויתן לך אלקותו כנ"ל.

היינו שאצלם הוי החלל השמאלי בבחי' פתח אל הקדושה ואל הראיה העליונה.

ביאור בחי' מצות עונג שב"ק וחטיש הצדיקים וסעודה דלעת"ל

יא] וזה בחי' מצות אכילת עונג שב"ק, שבשב"ק מאיר בעולם אור החכמה וע"י אכילה לכבוד עונג שב"ק יכולים בני"י לזכות לפתוח את האור הרוחני של שב"ק, ומאידך מי שאינו זוכה ולוקח התענוג לעצמו ואינו מתקשר על ידו בהשי"ת נשבר אצלו אור החכמה באכילתו, ונהיה אצלו הפתח השמאלי של האות ב' לבחי' הפירצה שנופל ממנה מהשגת אור החכמה.

יא] ובזה מובן שלעת"ל, כשתתוקן השבירה הקדומה שהיתה בספי' החכמה, יהיו כל ישראל במעלת הצדיקים שאוכלים אכילתם בקדושה, וממילא תתקיים בכל בני"י הבחי' של "ויחזו את האלקים (ע"י) ויאכלו וישתו", וע"כ הדרך שיזכו בני"י להשגת אורות הצחצחות העליונות דלע"ל תהיה ע"י הסעודה כפשוטה של שור הבר והלוייתן והיין המשומר, שעל ידי העונג שיתענגו באכילתם יפתח השי"ת את עיניהם הרוחניות (וכנ"ל שענין העונג ופתיחת העיניים קשורים זל"ז שהם בבחי' ספי' החכמה), ובזה מובן שהצדיקים שמאיר אצלם כבר עתה מבחי' הארה דלעת"ל הרי בפרט בסעודתם נפתח אצלם אור החכמה העליונה ומשפיעים התנוצצות ממנה לתלמידיהם הקשורים עמם בלוי"נ, וע"כ מובנים דברי בעל הסולם שעיקר ההשפעה שמשפיע לתלמידיו היא בשעת עריכת השולחן, שאז משפיע להם בחי' התנוצצות מתורה דלעת"ל שהיא בבחי' תורה דראיית אלקות, שע"י"ז יוכלו אח"כ להשיג איזה השגה בסודות התורה שילמד אותם בשיעוריו, שעיקר

וזה בבחי' ברכת יצחק אע"ה "ויתן לך האלקים" (שאף מדת הדין שבשם אלקים תתהפך לרחמים ולברכה).

ביאור על הא שסיימה התורה"ק בענין שנראה ח"ו כגנותן של ישראל (ובמעלות הראיה על השמיעה)

טו] ופירש מו"ר סמיכות סיום התורה ("לעיני כל ישראל") לתחילתה ("בראשית") עפ"י הענין הנ"ל דמעלת הראיה על השמיעה, דהא ידועה דרשת חז"ל (ספרי דברים פיסקא שנ"ז) על "לעיני כל ישראל" דקאי על שבירת הלוחות ששברם משרע"ה לעיני כל ישראל, ולכאז' צ"ב איך מסיימת התורה"ק בדבר שמזכיר גנותן של ישראל, והלא ידוע ההלכה בשו"ע שיש לסיים כל קריאה בתורה בדבר טוב דייקא, ובע"כ שילפינן מענין שבירת הלוחות איזה לימוד והוראה גדולה בשביל כל הדורות שיש לסיים בהוראה זו את כל התורה.

טז] וביאר מו"ר בהקדמת דברי הגר"א בתיקונים דף פ"ג ע"א שכותב שם שיש הרבה חילוקים בין ראיה לשמיעה, שהראיה היא מרחוק הרבה שרואין אף בשמים ושמיעה רק מקרוב, ובראיה אחת יכולים לראות מה שא"א לשמוע בזמן גדול (כידוע ממה שאמר האריז"ל שמה שראה בשינה אחת של צהרי שב"ק פר' בלק לא יוכל ללמד בפה כשמונים שנה) וכן דהראיה אינה אלא באור שזה מורה שענין הראיה קשור בבחי' העולם הגבוה דאספקלריא המאירה, משא"כ השמיעה שהיא אף בחושך משום שאינה קשורה לעולם הגבוה דאספקלריא המאירה, והראיה אינה נשכחת במהרה ומבוררת יותר וצחה יותר מהשמיעה (ומסיים ע"ז הגר"א "וכמה מדרגות עוד ותבין בזה הרבה סתרי תורה").

ביאור מנהגי הצדיקים בנתינת ברכותיהם

יג] וביאר מאמר חז"ל הנ"ל "ויתן לך האלקים" – "יתן לך אלקותו", דהיינו שעיקר הברכה היא שיוזכה להתקשר אל השכינה, ומזה יקבל ממילא את כל ההשפעות הטובות שבעולם "ממל השמים ומשמני הארץ" וכו'. וכן פירש בזה דבברכת כהנים נאמר **"כה תברכו את בני ישראל"** וגו', דהכוונה ג"כ להדגיש שבשורש כל הברכות מגיעות ונובעות מהתקשרות בנ"י אל השי"ת שבוה משרה עליהם השי"ת את השכינה הנקראת **כה** שממנה כל הברכות.

יד] ואמר שע"כ דרך הצדיקים כשנותנים ברכה להתחיל הברכה באיזה תיבות שמכוונים בהם להתקשר על ידם אל השי"ת שישרה שכינתו על ברכתם, והיו צדיקים שהתחילו כל ברכה בפשטות שהשי"ת יעזור וכו', ובזה התקשרו אל השכינה בפשטות, והיו צדיקים שהיו מכוונים בברכתם יחודים פרטיים המסוגלים יותר להשרות השכינה, כגון שהיו צדיקים כהאפמער רב זי"ע שהיו מברכים בלשון "רבון" העולמים, והיו מכוונים בתיבת 'רבון' שהיא בגימ' שם הוי"ה פשוט (26) וארבע מיליוני – עסמ"ב (258=2672634552) שע"י ההתקשרות לשם הוי"ה שהוא כללות השמות ולכל מילואיו היו מתקשרים אל השכינה בפרטות נוב' הבחי' הנ"ל הן בבחי' מש"כ הבעש"ט (עמוד התפלה אותיות קי"א–קי"ג) בביאור ב' דרכי ההתקשרות לשכינה, או ע"י בחי' "כלה כמות שהיא" באמונה פשוטה וכללית או "כלה נאה וחסודה" ביחודים פרטיים וכו', והיו צדיקים כהרה"ק מהרי"א מזידיטשוב זי"ע שנתנו ברכתם בלשון "ברכה פון הימל" וכיוונו ש'הימל' הוא אותיות אלהים (שמוספים להימל' א' דהכולל),

הנ"ל "והחיה סעודתא דזמינין בה יהא לן חולק למהני מנה, וזו היא השמחה והשחוק, 'ואלה תולדות יצחק' – שיצחקו הצדיקים לעתיד לבוא, 'אברהם הוליד את יצחק' – זכות הנשמה מוליד השחוק הזה והשמחה בעולם".

מעלת ההתמדה בתורה"ק שזוכה על ידה למדרגות נשגבות וכמו שראו גם אצל האג"מ

יט' וחזר מו"ר וחזק את דברי האורח הנ"ל, שמכיון שאין לו היכולת לקיים תקנת הבעש"ט זי"ע להתאסף בליל שב"ק אצל צדיק וכו' [וכמש"כ במקו"א] שקיבל מו"ר מרבו כ"ק אדמו"ר מקרעטשניף זי"ע שענין זה הוא תקנת הבעש"ט הק', ואף שלא נמצא עדיין מקור הדברים (שבמקורות הנדפסים מובא דתקנת הבעש"ט היתה על ההיאספות בסעודה שלישית במנין וכו' ולא נמצא עדיין מודפס על תקנת הבעש"ט על ליל שב"ק, מ"מ נאמנה עלינו עדות הרה"ק הנ"ל שמסתמא קיבל כן מוקינו ולמעלה בקודש וכו') הרי באופן כזה בודאי שצודק האורח בדבריו שיש ללכת לשיש של אביו ורבא, שהזוכה ללמוד בשקידה כראוי את התורה"ק, זוכה על ידה לכל המדרגות שבעולם ובבחי' "הפוך בה והפוך בה דכולה בה ובה תחזי" וכו', וכידוע מהבעש"ט הק' שהשי"ת גנו את האור האלקי בתורה"ק, וכן ראו גם אצל שכנו בעל אג"מ שזכה ע"י השקידה בלימוד התורה"ק למדרגות נשגבות (וכמש"כ מו"ר במקו"א שהשוקד ומתמיד בתורה"ק זוכה עי"ז שתתעלה תורתו לדרגה גבוהה במדרגות דתורה לשמה).

כ' ודיבר מגדלותו העצומה של האג"מ בשקידתו העצומה בתורה הק' ובידיעתו כל הש"ס והפוסקים ומענונותו היתירה, עד שהיה בבחינת "שמא קא גרים" שהיה נקרא על שם העניו מכל האדם (כידוע

יז' ובעניניו הרי הגר"א שם מתרין ביסוד זה קושיא חזקה שהלא השי"ת אמר למשרע"ה "לך רד כי שחת עמך וגו' עשו להם פסל ומסכה", וא"כ ידע משרע"ה על עשיית העגל לפני שראהו, ומה התפעל והתרגש כ"כ בראותו את העגל עד ששבר בהתרגשות זו את הלוחות כדכתיב "ויהי כאשר קרב אל המחנה וירא את העגל ומחולות ויחר אף משה וישלך מידידו את הלוחות וישבר אותם תחת ההר", והלא כמו שידע מקודם שעשו את העגל ובכ"ז הוריד איתו את הלוחות ולא שברם תיכף, היה לו גם להשאירם ולא לשברם כשראה את העגל, אלא דמכאן ילפינן דהידיעה שנוצרת לאדם ע"י השמיעה, ואפי' ע"י השמיעה מפי השי"ת בעצמו, אינה פועלת בו התפעלות והשפעה כמו הדבר שרואה בעיניו.

יח' ועפ"ז תירץ מו"ר סיום התורה בשבירת הלוחות שיש הרמז בזה הנ"ל דמעלת הראיה על השמיעה, ועי"ז הרי כשאנו מסיימים התורה שהיא עתה עדיין בבחי' שמיעה, אנו מתעוררים להתגעגע ולדרוש ולהשתוקק אחרי גילוי התורה דלעת"ל שתהיה בבחי' ראיה, כי מהתיבות האחרונות של התורה"ק שעוסקות בשבירת הלוחות אנו לומדים מעלת הראיה על השמיעה (וכנרמז גם בעצם תיבות "לעיני כל ישראל" שהתכלית שצריכה התורה לבוא להתגלות בבחי' הראיה "לעיני כל ישראל"), ובזה אנו פותחים שוב התורה"ק בתיבת "בראשית" בבחינת ספי' החכמה הנקראת "ראשית" שהיא בבחי' הראיה העליונה, שאנו מתחילים התורה"ק בחיפוש חדש למצוא האור האלקי דהראיה הטמון וגנוז בה, שכשיתגלה אור הראיה האלקית תהא אז שלימות השמחה, וככמו שמסיים הזוה"ק

**ביאור הענין להיטמן בשכנות להצדיק
וביאור המנהגים בענין בניית האהלים
על ציוני הצדיקים**

כב[והזכיר אחד התלמידים לפני מו"ר את צוואת אדמו"ר מקרעטשניף זי"ע שאם יוכלו להשיג עבורו חלקה סמוך ונראה להרה"ק מבעלזא יטמנוהו שם (אף ששם לא בנוי אהל על המצבות) ורק אם א"א לקברו שם יטמנוהו בחלקה חדשה ויבנו אהל על קברו. ושאל מה המעלה להיקבר בסמוך לקבר צדיק, ופירש מו"ר עפ"י דברי רש"י בברכות (י"ח ע"ב ד"ה אמר לו) שנראה מדבריו שמלבד מה שיש לכל צדיק בג"ע היכל עליון מיוחד עבורו, והיינו בבחי' הנשמה העולה למעלה למקור שורשה ואינה נשאר בקבר, ושם יש עבור נשמת כל הצדיק היכל מיוחד, הרי בנוסף לזה יש ישיבה מיוחדת בבית הקברות לחלק הנפש של הנפטרים שנשאר על הקבר, וכל נפשות המתים שנקברים בסמיכות זל"ז לומדים תורה ביחד באופן שכולם יושבים ביחד בצורה של עיגול, וכמש"פ בזה מו"ר (בביאור למס' ברכות) טעמא דהנפשות הם בחי' ספי' המלכות שבבחי' העיגולים, וע"כ כל הנקברים בסמיכות לקבר ציון צדיק גדול לומדים כולם ביחד עימו וחר"ז מעלה גדולה.

כג[ובדרך אגב ביאר מו"ר הא דלא בנוי אהל על ציון הצדיקים הנ"ל, היות דמנהג ירושלים הקדום שלא לבנות אהל על ציון שלא להרבות את הטומאה, והסביר עוד טעם פנימי בענין זה, דהיות שבזמן הגלות אר"י וירושלים הם בבחי' לאה (כדא" מהאריז"ל בענין הא דלא נכנסו דור המדבר לאר"י), והרי לאה היא בבחי' ענוה (כדא" מהאריז"ל עה"פ "עקב ענוה וכו'), ע"כ נהגו צדיקי ירושלים בבחי' ענוה יתירה שלא לבנות אהל על ציונם, משא"כ צדיקי חו"ל בזמן הגלות

שנולד האג"מ בו' אדר ונקרא ע"ש משרע"ה), וזכה גם כן לענוה וביטול באופן נשגב (שזהו אחד מהסימנים המובהקים על לימוד תורה לשמה שמתקיים עי"ז בלומד "ומלכשתו ענוה" באופן שאינו מוכן עפ"י השכל המבכי כמו שאר המדרגות שבמשנה שם). והזכיר בזה את דברי הרמ"ק זי"ע (בספרו אור יקר תחילת מאמר דרישות בעניני המלאכים דרישה א' חקירה ב' נדפס בספר מלאכי עליון) שכותב שבדורות האחרונים הפחותים אין שמו של אדם משפיע עליו, שהרי הוא (הרמ"ק) נקרא על שם משה רבינו ע"ה שהיה מבחר הנבירים ואילו הוא עצמו הפחות וגרוע מכל בני דורו (ועל כן כותב שרק בדורות הראשונים שהיו קוראים השמות ע"פ נבואה יש לשמות יחס גדול אל האדם), ואמנם בדברים אלו מוכיח הרמ"ק להדיא ששם קא גרים אף בדורות האחרונים (וכדא"י שאף בימינו יש בחינת התנוצצות רוח"ק לאב בנתינת השמות לבניו), ועל כן זכה הרמ"ק לבחי' ענוה דמשה רבינו ע"ה, ומעין בחינת ענוה כזו ראו גם אצל האג"מ (כידוע הרבה מעשיות בזה שאכמ"ל).

כא[עוד אמר מו"ר שגם זכה האג"מ זצ"ל להיטמן בשורה אחת עם אהרן קדוש ה' מבעלזא זי"ע וועיין במש"כ בקונ' נשמתין חרותין פר' בהעלותך בשם החוזה מלובלין עה"פ "בעבדי במשה" שדרש ד"במשה" מרמזו על הקצוה"ה, והיינו שגדול הדור המלמד תורה בנגלה לבנ"י נקרא בחי' 'במשה' (ובדורנו היתה בחינה זו גדול הדור אצל האגרות משה זי"ע), וצדיק הדור שמוסר נפש להשי"ת בכל רגע הוא בחי' "בעבדי", וי"ל שהר"ז בבחי' אהרן הכהן משרת ה' שהוא קיבל ממשרע"ה לעשות את העבודה בביהמ"ק שממנה לומדים בני ישראל את העבודה (שבדורינו היה בבחי' זו הרה"ק ר' אהרן מבעלזא זי"ע).

זהו ברואין שלשתם זה את זה, וא"כ לפי דברי החיד"א הנ"ל שהאבות עסקו בתורה שלשתם ביחד, א"כ כל בני"י שהם בני האבות הק' ראויים שלא תפסוק התורה מהם (שכל בני"י נחשבים ממש לבניהם דהאבות הק' שאין קוראים 'אבות' אלא לשלשה אלו כדאי' בברכות ט"ז ע"ב), אלא דאי' מצדיקים שאמנם התורה"ק דופקת ורוצה להיכנסם לאכסניא של כל יהודי רק שלא כל אחד נותן לה אפשרות להיכנסם וא"כ נוגע לנו לדעת שהאבות הק' עסקו בתורה"ק ביחד שנדע מזה שכל יהודי יש לו הסגולה שלא תמוש ממנו התורה אם רק יתן לתורה"ק להיכנסם אצלו ויקבל על עצמו עול תורה.

סגולת שב"ק זו לקבלת עול תורה וסגולת הקבלות טובות שבכל שב"ק

כו] והוסיף שבשב"ק דידן מתחזקת סגולה זו כי בפרשה דידן מרומז ענין חיבור ג' האבות, "אלה תולדות יצחק בן אברהם אברהם הוליד את יצחק" וכו', וכמו שמבאר בזה האוה"ח הק' עפ"י הזוה"ק שאברהם הוא שנתן והכנים כח התולדה ביצחק להוליד את יעקב, שלא היה יכול יצחק להוליד מקודם וכו' ונרמז בזה חיבור ג' האבות, וע"כ מסוגל עתה לכל אחד לקבל עליו עול תורה ולתת לתורה"ק להיכנסם אליו.

כז] ואמנם באמת כל שב"ק הוא יום מסוגל לענין קבלות טובות לימות השבוע הבא, וסיפר מו"ר שכן היה מנהגם של כו"כ צדיקים וחסידים ואנשי מעשה שבכל שב"ק היו מקבלים על עצמם איזו קבלה והנהגה טובה למשך כל ימות השבוע הבא, שקבלה זו תהא בבחי' הכלי שיחזיק וימשיך אצלם את האור דשב"ק לימות השבוע. וביאר מו"ר במעלת ותועלת ענין קבלה טובה עפ"י יסוד דברי האוה"ח

הם בבחי' רחל, וע"כ צדיקי חו"ל נהגו בבחי' דרך דיוסף הצדיק שהוא בחי' יש דקדושה ובנו אהל על קבריהם, ואמנם בדור האחרון יש הבחי' שרחל עולה ג"כ לאר"י, וע"כ בדור האחרון נבנו אהלים אף בירושלים על קברם של כמה וכמה צדיקים זי"ע (כבעל הסולם וכ"ק אדמו"ר מקרעטשניף ועוד) לרמז על בחי' הנ"ל (שרחל עולה ונכללת בלאה), ואמנם יש מעלה פנימית גם אצל הצדיקים הגדולים כהבעלזער רב שלא נבנה אהל על קברם, שזה מרמז שהצדיקים הגבוהים שטמונים בירושלים זוכים לבחי' הגילוי דלעת"ל ש"לא יכנף עוד מוריד" וגו' (ישעיהו ל', כ') ומקבלים את האור האלקי באופן גבוה, ואין להם צורך בלבוש וכיסוי שנרמז בענין האהל.

חיבור האבות הק' זע"ז בשקידת התורה"ק

כד] והוסיף מו"ר (בענין הנ"ל ששקידת לימוד התורה"ק הוא בחי' ד"כולה בה") שהחיד"א זי"ע מביא (בתחילת ספר מדבר קדמות מקונטרס ישן כתיבת יד על קלף מתלמידי ר"י החסיד בשם רבם) שהאבות הק' עסקו בלימוד שלשתם ביחד כמשך חמש עשרה שנה ט"ו שעות כל יום, וחזינן מזה שאף שהיו חילוקים בדרכי העבודה בין האבות הק' (אברהם – אהבה, חסד והכנסת אורחים, יצחק – יראה ותפלה וכו') הרי כל החילוקים בדרכי העבודה היו בתשע שעות מהיום בלבד, אך חמש עשרה שעות מהיממה היו כולם שווים ומאוחדים ביחד בלימוד התורה"ק בהתמדה.

כה] והמעשים הענין שנוגע זאת לנו עפ"י דברי התוס' (בבא בתרא נ"ט ע"א ד"ה והחוט) שמפרש דהא דאי' בחז"ל (ב"מ פ"ה ע"א) שכל מי שהוא ובנו ונכדו תלמידי חכמים שוב אין התורה פוסקת מזרעו לעולם שמכאן ואילך תורה מחזרת על אכסניא שלה

בברהמ"ז יאמרנו אחר אל יחסרנו ויפתח בהרחמן הוא יעשה לנו ניסים כמו שעשה לאבותינו בימים ההם וכו', והתבונן שחולק דאין לומר הרחמן הזה שהרי אין לבקש על ניסים, ואיך יתפלל הרחמן הוא יעשה לנו ניסים וכו', אך הסאטמער רב זי"ע (חדו"ת תשכ"ז-תשכ"ח לחנוכה) מיישב שיטת הרמ"א דשאני ימי חנוכה ופורים שהם ימים שנעשו בהם ניסים לאבותינו, והרי ידוע מהאר"י הק' שבכל שנה מתעוררת ההארה שהיתה בימים ההם, וע"כ בימים אלו מותר לבקש אף על ניסים, דאינו מבקש על נס חדש בזכותו אלא על הארת הנס הנמשך מכוחן וזכותן של הראשונים וכמו שאומרים "יעשה לנו ניסים כמו שעשה לאבותינו" היינו מכוחם וזכותם, והלא זה היה כל עיקר קביעות חז"ל לימי החנוכה, שקבעו שע"י שנזכיר הניסים ונודה עליהם בחלל והודאה תימשך פעולת הנס לזמן הזה, ועפ"ז י"ל שבשבת מברכים כסליו שמתחילה להתנוצץ הארה מימי החנוכה מותר כבר לבקש על ניסים בכח זכות הראשונים, ויכול לבקש שיצליח בקבלת עול תורה ובעבודה"י ובקבלות הטובות שמקבל ע"ע ובכל עניניו שנצרך להם לעבודה"י באופן של נס ופלא אכ"ר.

עניני הפרשה

בענין קיצור התורה"ק במאורעות חיי יצחק אע"ה

כט] שאל אחד מן התלמידים דהנה מצינו שעל חיי אאע"ה כתבה התורה"ק שלוש פרשיות שלמות (לך, וירא, חיי שרה), וכן על חיי יעקב אע"ה כתבה התורה"ק באריכות בכמה פרשיות (ויצא, וישלח, וכן ענין הברכות של פרשתנו נכתב עבור יעקב, וכן בפרשיות הבאות ויגש ויח), ואילו אודות המאורעות שאירעו ליצחק אבינו ע"ה

הק' בפרשתנו שמבאר ענין השבועה שביקש יעקב מעשיו שישבע לו על מכירת הבכורה, דהיות שהבכורה היא דבר שלא בא לעולם אין חל עליה שום קנין, ודבר שלא בא לעולם אפשר למכור רק ע"י שבועה (כמו שמבאר האוה"ח בזה), וביאר שהטעם הפנימי ששבועה מועילה אף בדבר שלא בא לעולם הוא ע"פ מש"כ בקונ' נשמתין חדתין פר' חיי שרה בענין השבועה שעולה למקום השרשי דמלכות דא"ס שבבחי' השורש הראשון (ג"ר דעתיק - רדל"א), ובשורש אף הדברים שלא באו בהתגלות בעולם מ"מ יש להם שם שורש ומקום וע"כ השבועה חלה עליהם, והנה אף אמנם שלמעשה אין אנו נוהגים להישבע, מ"מ בבחי' מסוימת יש לכל ענין קבלה טובה התנוצצות והארה מבחי' דשבועה, וע"כ יש בכח של כל קבלה טובה שמקבל האדם ע"ע באמת, שיפתחו ויתגלו לו בזה כוחות ואורות נעלמים שרשיים שהיו עד עתה בבחי' דבר שלא בא בעולם ויוכל להוציאם מכח אל הפועל, ולזה מועיל בפרט כשהקבלה היא בשב"ק, שהרי שורש שב"ק הוא ג"כ באותו מקום הנ"ל דהשבועה (מלכות דא"ס) וע"כ יש בכח קבלה טובה בשב"ק סגולה מיוחדת להצליח בה ולגלות על ידה האורות והכוחות השרשיים הנעלמים הנ"ל.

היתר להתפלל על ניסים משב"ק מברכים כסליו

כת] והוסיף לחדש שי"ל שמשב"ק זו ואילך יש רשות לבקש אפי' על סיעתא דשמיא ואפי' באופן של ניסים, ואף שבדרך כלל אין לבקש על ניסים [דאנן קיי"ל כדאי' בבבלי (ברכות ס' ע"א) שלאחר מ' יום אין לבקש שיהא חולד זכר והוי תפלת שוא (ודלא כדאי' בירושלמי ברכות פ"ט ה"ג)] מ"מ אי' מהתבואות שור שחולק על מש"כ הרמ"א (כס' תרפ"ב ס"א) שאם שכח לומר על הניסים

לב] ואמר עוד עפ"ז שמצינו כעין בחי' זו במנהג ישראל, שבדרך כלל מעדיפים למצוא שידוך שיהא הבעל יותר מבוגר, אך המנהג הקדום בירושלים היה שלא היו מעדיפים שיהא הבעל מבוגר מהאשה וע"כ הרבה פעמים יצא שהיתה האשה מבוגרת מהבעל, והטעם הפנימי לזה שבירושלים עיה"ק היו רוצים לעשות רמז ואתדל"ת על בחי' הגבוהה דלעת"ל שיתקיים מלכות עמרת בעלה וכנ"ל.

ביאור פנימי למה שמצינו כח תפילת הצדיקים ההופכת מדה"ד דייקא אצל יצחק אע"ה

לג] ופירש עפ"ז גם את ענין מה שמצינו בתפילת יצחק אבינו ע"ה שנקראת בלשון "ויעתר", ופירשו חכמינו ז"ל (פוכה י"ד ע"א) שתפילתו היתה כמו עתה ההופך את התבואה, וכך יצחק אבינו ע"ה הפך בתפלתו את מדת הדין למדת הרחמים, ולכא' צ"ב מדוע נזכר ענין זה רק בתפלת יצחק אע"ה, ופירש בזה מו"ר שהנה בתפלת יצחק אע"ה נאמר "ויעתר יצחק לה' לנוכח אשתו", והביאור בענין זה שתפלת יצחק לא היתה עבור עצמו להפוך את בחינת מדת הדין של עצמו לבחינת מדת הרחמים, אלא "לנוכח אשתו", שהיא היתה בבחי' דינא רפיא והתפלל עליה יצחק שיהפך הדינא רפיא שלה ממדת הדין למדת הרחמים [והיינו כנ"ל שביצחק ורבקה הוי להיפך מהרגיל שהבעל בבחינת מדת הרחמים והאשה בבחי' מדת הדין, וכידוע שיחוד הזו"ן הוא בבחי' יחוד הויה (רחמים) ואדנות (מדת הדין), ואצל יצחק ורבקה היה להיפך שיצחק היה בבחי' מדת הדין, והיה צריך יצחק להפוך את רבקה שתהא היא מרכבה גמורה למדת הרחמים, והיינו שתהא היא בבחי' המרכבה לשם הוי"ה (רחמים)], וזה באמת

(שחיו היו ארוכים מחיי אברהם ויעקב) הרי חוץ מהאריכות שהאריכה התורה"ק באופן מציאת השידוך שלו עם רבקה (שהאריכות שם היא על המאורעות שאירעו לאליעזר עם רבקה ולא נוגע למאורע שהיה עם יצחק עצמו) כתבה התורה"ק פרק א' בלבד (פכ"ז פס' א'–ל"ג), וזה דבר פלא.

ל] ואמנם כבר מובא בקונ' נשמתין חדתינ (פר' וירא) שעבודת יצחק אע"ה היתה בבחי' עבודת צדיקים הנסתרים וכו' עיי"ש בארוכה, ובזה ג"כ מיושב שגם התורה"ק הסתירה מאורעות חיי, ועוד הוסיף עתה מו"ר בחי' פנימית בזה שהיות שעבודת יצחק אע"ה בבחי' "פחד יצחק" שהיא כנגד מדת הדין שבבחי' הצמצום, ע"כ צמצמה התורה ולא האריכה בענין תיאור מאורעות ימי חייו, משא"כ אצל רבקה האריכה התורה"ק (איך שמצא אותה אליעזר וכו') ומשום דרבקה אינה כ"כ בבחי' מדת הדין דיצחק, דיצחק היה בבחי' דינא קשיא, ורבקה לעומתו נחשבת לבחי' מדת דינא רפיא.

בענין הסדר דיצחק ורבקה שלהיפך מחסדר הרגיל (ובמנהג הקדום דירושלים שהאשה מבוגרת מבעלה)

לא] ודיבר עוד בענין זה דיצחק ורבקה, שאצלם היה הסדר בהיפך מדרך הרגיל, שבדרך כלל אצל כל בעל ואשה הבעל הוא בבחי' מדת הרחמים יותר מבחי' אשתו שהיא בבחי' מדת הדין לעומתו, ואצל יצחק היה להיפך כנ"ל, ואמר בזה שיצחק אע"ה שהיה בבחי' עולה תמימה מרמזו בשידוכו על הבחי' הגבוהה והשלימה דלעת"ל שיתקיים הענין של "נקבה תסובב גבר" (ירמיהו ל"א, כ"א) ויהא מלכות עמרת בעלה (משלי י"ב, ד') (וכן אי' בחז"ל שבת פ"ט ע"ב שליצחק יש קשר מיוחד עם התיקון דלעת"ל).

ומהקדמונים לא קם כמוהו אחריו לעפר מי יקום", ופירש הרה"ק מרוזין בבחינה הנ"ל שבכח הבעש"ט היה לעלות אל השורש הראשון והעליון ולהפוך שם את הצירופים מרעה לטובה, והיינו מחמת שהבעש"ט היה בבחי' הארה וההתנוצצות דהארת משיח צדקינו היה אצלו הכח המיוחד לעלות אל השורש העליון ולהפוך משם את הצירופים לטובה.

ביאור הבריסקער רב בטענת רבקה ע"ה "למה זה אנכי"

לן] הזכיר את פירושו של הבריסקער רב זצ"ל עה"פ "אם כן למה זה אנכי", שמבאר עפ"י דברי הגמ' בברכות (י' ע"א) דאי' שם שאמר חזקיה המלך לישעיה הנביא שאינו רוצה לישא אשה היות שרואה ברוח הקודש שיצאו ממנו בנים רשעים, ואמר לו ישעיה "בהדי כבשי דרחמנא למה לך מה דמפקדת איבעי לך למעבד ומה דניחא קמיה קודשא בריך הוא לעביד", והיינו שכיון שיש עליו חיוב דא' של פו"ר אסור לו לבטל המצוה אף שיודע שיהיו בניו רשעים, וא"כ טענה רבקה שהלא אשה אינה מצווה על פו"ר, ומכיון שהיא סברה בתחילה שיש לה רק בן אחד שיהיה רשע (שרוצה לעבוד גם ע"ז בשיתוף עם לימוד התורה), א"כ "למה זה אנכי" צריכה להוליד אותו, שהרי איני חייבת להוליד בן רשע שאין עלי הטענה מאי דמיפקדת איבעי לך למעבד הנ"ל, ובשלמא יצחק אבינו שחייב במצות פו"ר חייב להוליד אפילו בן רשע, אבל "למה זה אנכי" חייבת בכך.

לן] והקשה מו"ר עפ"י דברי התוס' גיטין (מ"א ע"ב ד"ה לא תוהו) שאשה אף שאינה חייבת במצות פו"ר חייבת במצות "לשבת יצרה", וא"כ לכאן גם על

חידוש גדול שיש בכח תפלת הצדיקים להפוך לגמרי את ההבחנות, והיינו שבדרך כלל כשהצדיקים מתפללים הרי הם ממתיקים בתפלתם את מדת הדין כמה שמאירים אליה הארה ויחוד ממדת הרחמים (היינו שמאירים הארה מהארת שם הויה וממתיקים בזה הגבורות דשמות אלקים אדני"), אך תפלה זו דיצחק לא היתה להמתיק בחי' מדת הדין בלבד אלא שהפכה התפלה לגמרי את הבחי' דרבקה שתתהפך ממדרגת ובחי' מדת הדין (מרכבה לשם אדנות כמו כל נוק') לבחי' ומדרגת מדת הרחמים (מרכבה לשם הו"ה וכנ"ל), וזה חידוש גדול שיש בכח תפלת הצדיקים להפוך הבחינות לגמרי, ועל כן מודגש ענין העתירה (ההופך מדה"ד למדה"ר) דוקא בתפלת יצחק.

לד] והסביר מו"ר שהכח להפוך לגמרי את הבחינה הוא ע"י העליה לשורש הראשון והגבוה ביותר של הבריאה, ששם אפשר להפוך את הצירוף לגמרי, וע"כ דייקא יצחק שהוא בבחי' שורש מדת הדין שזה בבחי' הצמצום הראשון שבו התחילה הבריאה יכול להפוך את הבחינות מהקצה אל הקצה, וביאר עפ"ז גם את הפלא דאשכחן (שבת פ"ט ע"ב) דלעת"ל דוקא יצחק שהוא בבחי' מדת הדין ימתיק כל הדינים מישראל יותר מאברהם ויעקב, והיינו שבבחי' הגבוהה דלעת"ל שיתגלה שמלכות עמרת בעלה, יש מעלה לבחי' הצמצום דיצחק אע"ה, והוא דייקא ימתיק את כל הצמצומים ויגלה מהם את הצחוק דלעת"ל (וגם הטענות שיטען אז יצחק כדאי' בחז"ל שם נראים בבחי' צחוק).

לה] והסמך לזה את פירוש הרה"ק מרוזין זי"ע שביאר את מכתבו הידוע של הרה"ק הרמ"מ מויטפסק זי"ע על מעלתו של רבינו הבעש"ט זי"ע שכתב שם דברי פלא וזל"ק "אחד היה,

לשבת יצרה עפ"י הטעם הפנימי דהלוק"מ דלשבת היינו בישוב דבנ"א צדיקים דייקא. אלא שלפ"ז שוב נסתר הווארט הנ"ל דהבריסקער רב, שהרי לפ"ז גם יצחק אע"ה שחייב בפו"ר יכול לפטור את עצמו מהמצוה אם יודע שהבן יהיה רשע, שהרי גם מצות פו"ר טעמה להוליד צדיקים, ואם לפני מ"ת אזלינן בתר טעמא הרי גם יצחק נפטר מפו"ר ומה ההדגשה של רבקה "למה זה אנכי", שפירושו כנ"ל שרק רבקה פטורה מהמצוה ויצחק חייב בה.

לט] וצידד מו"ר לתרין דהלא ידועה מח' הראשונים האם לאבות לפני מ"ת היה דין דבנ"י לאחר מ"ת או לא [דלרא"ם (שמות ד', כ"ד) ולצרפתים שברמב"ן (ויקרא כ"ד, י') ולרמב"ן בחידושי הש"ס (ביבמות צ"ח ע"א) היה דינם כבן נח, ולרמב"ן עה"ת (ויקרא שם) היה דינם כישראל, ועיין בזה בארוכה בפרשת דרכים דרוש א' ודרוש ב',] וחידוש דאוי"ל דיש לחלק בזה בין האבות שנימולו ודינם כישראל אחרי מ"ת, לבין האמהות שלא נימולו שאין דינם שוה לגמרי לישראל אחרי מ"ת. ועפ"ז מובן דיצחק אבינו ע"ה לגבי מצות פו"ר ידידה דינו כבנ"י אחרי מ"ת שאין לשנות המצוה בגלל טעמה, משא"כ לרבקה היה היתר לשנות מצות לשבת דידה מפני טעמה הפנימי [ולפי דרך זו נצטרך ליישב תירוץ אחר על יעקב אבינו ששינה המצוה דנשיאת ב' אחיות, שא"א לפרש ששינה המצוה מחמת טעמה הפנימי, שהלא לדרך זה שלאבות היה דין ישראל אחרי מ"ת הרי אחרי מ"ת אסור לשנות מצוה מפני טעמה הפנימי, אלא צ"ל שלייעקב היה היתר מיוחד בבחי' נביא בהוראת שעה (והתי' הידוע דהרמב"ן בבראשית כ"ו-ה' שהאבות שמרו את התורה רק באר"י, הוא לכאן לפמש"כ בחידושו על הש"ס הנ"ל שלא היה דינם כישראל

מצוה זו יש לומר "בהדי כבשי דרחמנא" וכו', ותירץ עפ"י דברי הלוק"מ (תנינא ז', ד') דמצות לשבת יצרה היא בכדי ליישב את העולם בבנ"א, ובנ"א היינו אלו המכירים בהשגת אלקות, שללא זה אינם נחשבים לבנ"א, ורשעים ודאי דאינם נכללים במצות לשבת יצרה. ואמנם הסתפק מו"ר האם דברי הלוק"מ שהם בבחי' הטעם הפנימי דמצות לשבת יצרה משנים את החיוב להלכה דלשבת יצרה, דהלא באמת גם במצות פו"ר א' מהבנ"י (דרך פקודיך מ"ע א' חלק המחשבה אות א') שטעם המצוה הוא כדי שיהא המשך של צדיקים בעולם וכו', ובכ"ז המצוה אינה משתנה בגלל הטעם, ואף שיודע שיהיו בניו רשעים מחיוב במצוה, וא"כ י"ל דה"ה לגבי מצות לשבת יצרה.

בענין שינוי המצוה מחמת טעמה הפנימי

לח] ורצה מו"ר לחלק בזה בין קודם מתן תורה ללאחר מ"ת, דלאחר מ"ת אין מתחשבים בטעם המצוה לשנות מעשה המצוה, אך לפני מ"ת הרי אשכחן אצל יעקב אבינו ע"ה שנשא שתי אחיות, ואחד הביאורים בזה הוא שיעקב אע"ה השיג עפ"י פנימיות שהוא צריך לישא את רחל ולאה, היות שהוא המרכבה לעורר היחודים העליונים דישראל ולאה ויעקב ורחל וכו', וכדאי' עפ"י קבלה בארוכה, והוא להיפך משאר בנ"א שכשנושאים ב' אחיות גורמים פירוים ביחודים ובעולמות העליונים (עיין זוהר תרומה דף קכ"ז ע"ב) [ועיין עוד בדברי זקינו הרר"י אייבשיץ זי"ע במדרש יהונתן סוף פר' ויצא, שמבאר שגם עפ"י טעם הנגלה דאסור דב' אחיות אי"ז שייך אצל יעאע"ה עיי"ש], וחזינן שלפני מ"ת היה מותר לשנות המצוה עפ"י טעמה, ובזה מובן שהיה מותר לרבקה לפטור עצמה ממצות

להיות בבחי' צדיק גמור ולא בבחי' בע"ת שחטא שעה אחת מימיו ועשה תשובה, וזה שמענה רבקה שאף אם נימא שבן זה שמפרנס לצאת בבית ע"ז הרי הוא בבחי' בע"ת שחטא ואח"כ כשעובר בבתי מדרשות חוזר בתשובה על הע"ז שעבד, מ"מ באופן כזה לא יוכל להיות הבן בבחי' מרכבה לשכינה, וא"כ "למה זה אנכי", שכידוע **אנכי** מרמז על ד' פרצופים שבמרכבה העליונה **אריה, נשר, כרוב, יעקב**, וחלא דמותו של יעקב בני צריכה להיות חקוקה תחת כסא הכבוד ולהיות מרכבה בתכלית לשכינה הק', ואיך יוכל לזכות לזה אם הוא גם מפרנס לצאת לבית ע"ז ופוסק שעה אחת מהביטול לאלקות ושאף שיש בחי' של בע"ת שעושה תשובה גדולה מאוד עד שנהיה עי"ז למפרע כמו צדיק גמור שלא חטא מעולם, וכמש"כ במקו"א בשם הכת"ם על דברי רש"י בב"ק שכל חסיד מעיקרו משמע, דאף דאשכחן גם בע"ת שנקרא חסיד זה דוקא בתשובה כ"כ עד דנחשב כצדיק מעיקרו, אך תשובה כזו אינה דבר שכיח, וע"כ דאגה רבקה שאף אם בנה יחזור בתשובה זו לא יגיע לדרגת תשובה זו ולא יוכל להיות מרכבה לשכינה].

מב] וביאר ביאור נוסף עמוק יותר במענת "למה זה אנכי"

עפ"י מה שדיבר במקו"א מענין הפלוגתא שבין תרין משיחין מב"י ומב"ד, שמב"ד אין בכוחו לסבול לרגע את הגלות ועיקר חפצו שתבוא כבר הגאולה ברגע זה, ואף אם עי"ז לא תהא הגאולה באופן השלם והגבוה והמעולה ביותר (ואמר שזה שיש בדור האחרון ריבוי המצאות ומכונות שכל ענינם למחר פעולת הדברים, כגון למחר זמן הביטול וכדו', כ"ז הוא מהתגשמות האור של מב"ד שדוחק למחר הענינים), ומב"י עיקר חפצו שתהא הגאולה באופן

אלא כב"נ, אלא שבאר"י הידרו ע"ע לנהוג בישראל, משא"כ לפמש"כ בביאורו על התורה הנ"ל דדינם בישראל הרי באר"י א"א לחלק בין חו"ל לאר"י].

מנ] ועפ"ז ביאר מו"ר תוספת רמז במה שנאמר "למה זה אנכי" -

ד'אנכי מרמז על טעמי התורה שבחי' הטעמים הם כידוע כנגד האצי' [וכדאי' מרבינו האריז"ל שטנת"א (טעמים, נקודות, תנין, אותיות) כנגד עולמות אבי"ע, וא"כ טעמים כנגד אצילות], שהאצי' היא העולם שמתגלה בו "אנכי ה' אלקיך", וא"כ טענה רבקה "למה זה **אנכי**" היינו שלפי טעמי המצוה שהיא בבחי' האצי' שבבחי' הגילוי ד'**אנכי** ה' אלקיך" הריני פטורה מקיום המצוה דלשבת בבן רשע. ואמנם אמר מו"ר דעדיין יש לדון דיתכן דאף להוליד בן רשע נכלל במצוה דלשבת, מפני שאולי יצאו ממנו אח"כ במשך הדורות צדיקים (וכמו שהיה באמת שאף מעשיו יצאו במשך הדורות הרבה נשמות גבוהות, כמו אונקלוס הגר ור"מ ור' שמואל בן שילת ועוד) ואולי גם זה נכלל בחיוב דלשבת יצרה, וא"כ אף למעם הפנימי דהמצוה אין נפטרים מקיום המצוה בכה"ג.

ב' ביאורים פנימיים במענת רבקה ע"ה
(בענין המרכבה לשכינה ובענין הפלוגתא דב' המשיחין)

מא] ואמר עוד מו"ר דיש לפרש ביאור פנימי בדברי הפסוק עפ"י

הידוע מהתניא (ריש פרק ל"ד ועו"מ, וכן הוא ברמב"ם כמו"נ ובספר חסידים סי' קס"ה), שהאבות הק' זכו להיות המרכבה לשכינה (כדאי' בב"ר פמ"ו, ו') רק מפני שכל ימיהם לעולם לא הפסיקו אפילו שעה אחת מלקשר דעתם ונשמתם לריבון העולמים בביטול ליהודו ית' וכו', עיי"ש, ומשמע מדברי התניא שבכדי לזכות למדרגת המרכבה כהאבות הק' צריך

דקידוש החודש הוא מעומד", שהרי הדיינים היו מקדשין את החודש במושב בי"ד, שהדיינים יושבים אז ולא עומדים וכדאי ברפ"ג דר"ה.

מד] ואמר מו"ר תירוצ' בשם מרן הגר"מ פיינשטיין זצ"ל (שו"ת אגרות משה או"ח ה"א סי' קמ"ב) שמוחדש חידוש גדול שעיקר מצות קידוש החודש לא נהיה ע"י הדיינים שהיו אומרים מתחילה 'מקודש', שדיבור בי"ד היה רק בתור פסק דין שיש לקדש החודש וע"כ הדיינים היו אומרים 'מקודש' רק פ"א ולא פעמיים, שא"צ לחזור על הפסק דין פעמיים, וגם היו אומרים זאת מיושב ככל פסק בי"ד, ועיקר מצות קידוש החודש דילפינן "מאשר תקראו אותם – אתם" קאי על עניית העם שהיו עונים 'מקודש מקודש' (ומצוה זו היא לכתחילה ואינה מעכבת), והיא היתה נעשית בעמידה כמו כל מצוה שצריך לכתחילה לעשותה מעומד כהלל ושופר ולולב, וכיון שהקהל היו עומדים ע"כ גם אנו עומדים בשעת ברכת החודש.

חידושי הרלב"ח והנפש היה שאנו מקיימים קידוש החודש בזה"ז

מה] והוסף עוד בענין ברכת החודש והזכיר את החידוש הגדול

של הרלב"ח (בקונטרס הסמיכה דף רפ"ח) שמפרש שענין האמירה שמכריזין בביהכנ"ס ר"ח פלוני ביום פלוני מועיל כמו קידוש החודש ע"י הסנהדרין הסמוכין ומקיימים בזה מ"ע דקידוש החודש מדאו, וזאת עפ"י הרמב"ם הידוע (הלכות סנהדרין פ"ד הי"א) שאם כל חכמי ארץ ישראל מסכימים להסמיך איזה חכם מחכמי ישראל הרי הוא סמוך, והרי הדין דיכולים לסמוך אדם לענין דבר אחד בלבד, והרי בודאי שכל חכמי אר"י מסכימים שיסמכו ג' חכמים שיקבעו הראש חודש,

המתוקן והמושלם ביותר, ואף אם עי"ז לא באה הגאולה ברגע זה יש בכח מב"י להמתין בסבלנות עד שיגמרו כל התיקונים בתכלית, ואמר שענין זה מרומז בענין ד"ויתרוצצו הבנים בקרבה" שהיו מריבין זה עם זה, והרי ידוע שלולא שעשיו הטא והפסיד את בחינתו היו עשיו ויעקב בבחי' שורש ב' המשיחין (שעשיו שהיה אדמוני כדהע"ה היה נושא את לאה והיה יוצא מהם יהודה שורש בחי' משיח בן דוד, ויעקב היה נושא את רחל לבד והיה יוצא מהם יוסף שורש מב"י), ובשורש הגבוה הזה (היינו קודם שקילקל עשיו את בחינתו) היתה ההתרוצצות בבחי' הפלוגתא של ב' המשיחין, ומענה רבקה למה זה אנכי שמרמז על בחי' המרכבה העליונה כנ"ל (ר"ת אריה נשר פרוכ יעקב), ומכיון דיש פלוגתא בין המשיחין שבבחי' פירוד בין הנרנח"י איך יהא שלימות המרכבה, וענה ה' לה שענין דהפלוגתא בין המשיחין הוא רק כשיש הענין של גלות אדום (שכל הגליות טפלות לגלות אדום הארוכה מכולם), אך לבסוף יהא שלימות האיחוד דהמשיחין שיכניעו את אדום ויתוקן הכל בב"א [ובמקו"א האריך מו"ר שהתיקון השלם דייקא באיחוד ב' המשיחין שכזה יכולה לבוא הגאולה ברגע זה ובאופן המתוקן והשלם לגמרי].

ענין שבת מברכים

חידוש האג"מ ליישב תמיחת הגרעק"א על המג"א בענין העמידה בשעת ברכת החודש

מוג] הזכיר מו"ר את דברי המג"א (סי' תי"ז ס"א) שנוהגים לעמוד בשעה שאומרים בבית הכנסת ר"ח פלוני יהיה ביום פלוני, דוגמת קידוש החודש שהיה מעומד. ותמה זקינו הגרעק"א שם על דברי המג"א, וכתב "בער אנכי ולא ידעתי היכן מצינו

חדשים באר"י כלל, אלא מאריך האבנ"ז שם שבאמת הלל שהיה סמוך קידש כל ראשי החדשים עד ביאת המשיח עפ"י חשבון, ואף שאז בשעה שקידש הוי דבר שלא בא לעולם הרי כל דבר שבידו לעשותו אחר זמן לא הוי כדבר שלא בא לעולם, וע"כ בעינן שיהיו בנ"י במשך כל הדורות ראויים לקדש החדשים בעצמם (ע"י שיסכימו כולם לסמוך וכו' כנ"ל) ובזה שהיו ישראל ראויים לזה תנו לא הוי קידוש הלל כדבר שלא בא לעולם ויכול לחול, וע"כ כתב הרמב"ם שהבטיח ה' שלא יעדרו בנ"י מאר"י, שאם יעדרו הרי יתברר שאז אין בנ"י ראויים לקדש החדש ובמל קידוש הלל (עיין באבנ"ז ראיותיו בענין זה).

מה] ואמנם נראה לכא' דכל טענת האבנ"ז היא רק על לשון

הנפש חיה (שנראה מלשונו שסובר שצריך ב"ד שבאר"י לקדש חדשים בפועל ולעשות לוח שנה וכו' וע"ז טוען האבנ"ז שהרי הרבה שנים לא היתה מציאות זו וחלילה לפקפק על המועדות), אך לא שייך פקפוק האבנ"ז על דברי הרלב"ח שכתב שמספיק מה שאומרים בביהכנ"ס ר"ח יהיה ביום פלוני, שהרי דבר זה היה לכא' במשך כל השנים (שתמיד היו באר"י יהודים שהתפללו ואמרו נוסח הנ"ל, ואף אם נימא שנוסח זה אינו קדום ואינו מאנכה"ג, מ"מ לכא' מהני להרלב"ח גם מה שאמרו בתפלת ר"ח יעלה ויבוא "ביום ראש חודש הזה", שזו ודאי תפילה קדומה מזמן חו"ל), וא"כ לרלב"ח אפשר לפרש כשיטת הנפש חיה שאמנם לרמב"ם אין קידוש החדשים שלנו ע"י הלל אלא ע"י בנ"י שבאר"י שבכל ר"ח קובעים החדש.

ממ] והוסיף עוד מו"ר דעפ"י דברי האג"מ חנ"ל, שמלבד פסק הבי"ד לקדש החדש שהוא לעיכובא יש גם מצוה לענות 'מקודש מקודש' ע"י העם, י"ל אליבא דהרלב"ח הנ"ל שמצוה זו מתקיימת בפועל

ואעפ"י שלא פירשו כן חל זאת, ובזה מבאר שם הרלב"ח את מש"כ הרמב"ם בסה"מ (מ"ע קנ"ג) שהבטיח ה' שלא יעדרו בני אר"י מאר"י, שאם יעדרו הרי בטל חשבון המועדות לפי שאין רשות לחשב חשבון ראשי החדשים בחו"ל כי מציון תצא תורה וגו', ולכא' מה מועיל מה שיש בני ישראל באר"י כשאין שם ב"ד, אלא ההסבר כנ"ל שאעפ"י שאין שם ב"ד סמוכים מ"מ אנן סהדי מן הסתם שכל ישראל מסכימים לסמוך אלו שבאר"י לקבוע החדשים, וא"כ יש בכל חודש בנ"א שכלפי שמיא גליא שקיבלו דין סמיכה והם מקדשים החדש באמירתם בביהכנ"ס חודש פלוני יהיה ביום פלוני, ומקיימים בזה מ"ע דקידוש החדש, עכ"ד הרלב"ח.

מו] וכן כיון מודעתו להסבר זה דהרלב"ח בנפש חיה סי' א', והוא הוסיף לחדש עפ"ז וכתב בסוף התשובה "נראה להלכה דגם בזמן הזה צריכין ב"ד לקדש חדשים באר"י ולעבר שנים, ומהראוי אשר חמה יעשו לוח כל שנה מקביעת החדשים והמועדות וכו', וכאשר חפץ ה' בידינו יצליח ויגמור עלינו לטובה נראה שיושלח בכל שנה ושנה לוח מארה"ק על קידוש החדשים והשנים ומציון תצא תורה ודבר ה' מירושלים" עכ"ל הנפש חיה שם.

טענת האבנ"ז על הנפש חיה לכא' אינה טענה על הרלב"ח ונפק"מ לגבי מצוה דידן דעניית הקהל

מו] ואמנם על מה שמשמע מהנפש חיה שסובר למעשה שיש לקדש החדשים באר"י בזה"ז, כתב האבנ"ז ב' תשובות ארוכות להגאון הנ"ל (אבנ"ז או"ח סי' ש"י ושי"א) שחלילה לחשוד אותו שמפקפק בכל המועדים שבזמן הזה שאין מקדשין

תנחומא שם סי' כ"ג) "משה הוא ישראל וישראל הם משה שנשיא הדור הוא ככל הדור". ובזה מיישב האבנ"ז הא דר"ע קידש חודשים בחו"ל אף שר' אליעזר רבו היה באר"י והיה גדול מר"ע, והרי החלכה שרק כשלא הניח חכם כמותו באר"י יכול לקדש בחו"ל, אלא דכיון דמעלת גדול הדור היא שכל כלל ישראל נמשכים אחריו זה לא שייך אצל ר"א הגדול שנידוהו והבדילוהו מכלל ישראל ואין כלל ישראל נמשכין אחריו, ונמשכו אז כלל ישראל אחרי ר"ע אף שהיה קטן מר"א רבו.

**חידוש האבנ"ז בדין מצות ישיבת אר"י
בזה"ז ומעלת מעות הכולל מעל כספי
צדקה פתם לעניי אר"י**

נא] והסמיך מו"ר לענין זה את שיטתו המחודשת של האבנ"ז בתשובתו הארוכה בנוגע לדין מצות ישיבת אר"י בזה"ז (וי"ד סי' תנ"ד) שבא ליישב שם מנהג גדולי ישראל במשך הדורות שלא עלו לאר"י ואיך יתכן לומר שביטלו מ"ע גדולה זו דישב אר"י השקולה כנגד כל המצוות (ומביא שם מספר הכוזרי שטען מלך כוזר טענה זו להחבר והודה החבר ואמר לו הוכשתי מלך כוזר, אך עכ"ז חלילה לנו לעשות גדולי ישראל טועין או מוזיזין ח"ו), ומיישב שם באריכות שעיקר מצות ישוב אר"י היא כדי שיקבלו הפרנסה דרך הקב"ה בעצמו ללא שיקבלו בני"י פרנסתם והשפעת דרך שרי חו"ל, וע"כ מי שדר באר"י ואין לו שם פרנסה רק מהנשלח לו מחו"ל הרי עדיין מושפעים מזונותיו ע"י השר שבחו"ל ואין ברור כלל אם מקיים המצוה, וזהו טעם הגדולים שלא נסעו לאר"י (ומוכיח זה גם מיעקב אע"ה שנתן את כל מה שהיה לו מבית לבן לעשוי שאמר אין נכסי חו"ל כדאי לי היות שחשש שבאו באמצעות השר, עיי"ש מה שמיישב שהרי ביקש יעא"ה "ונתן לי לחם לאכול" וכו' ופי' באלשיך שבקשתו היתה שתהא פרנסתו שלא ע"י השר

ע"י הקהל שמתפלל עם אותם ג' אנשים שידוע להשי"ת שהם נסמכו באותו חודש לקבוע הר"ח, ושאר הקהל שמתפלל עמם ואומרים ג"כ הנוסח דר"ח יהא ביום פלוני הם מקיימים המצוה הנ"ל ד"אשר תקראו אותם" וכו' [ואף שאי"ז בדרך שהיה בזמן הסנהדרין שהקהל היה עונה אחרי שמיעת הקידוש מהסנהדרין, לכאורה זה אינו לעיכובא, והיינו שאף בזמן הסנהדרין אם היתה מציאות שהיו ישראל יודעים שבי"ד עומדים לפסוק ולומר 'מקודש' ונענו כולם ואמרו ביחד עם הבי"ד 'מקודש מקודש' לכאו' קיימו בזה המצוה "אשר תקראו אותם", דאי"ז מעכב שיהיה דוקא אחרי שמיעת פסק הבי"ד, וא"כ ה"נ בימינו כשאומרים י"ג בנ"א ביחד "ר"ח פלוני יהיה ביום פלוני" הרי ג' מהם נסמכים להיות בי"ד הסמוך והעשרה הנוספים קיימו מצות "אשר תקראו אותם" וכו'.

**הטעם הפנימי שקידוש החודש באר"י
דוקא**

נ] והזכיר עוד מדברי האבנ"ז (שם סי' ש"ד) שמפרש הטעם הפנימי להא שקידוש החודש צריך להיות באר"י דווקא עפ"י דברי המהר"ל שאר"י עושה לשוכנים עליה שיהיו כאיש אחד שהארץ מצרפתם להיות אחד (ובזה מפרש המהר"ל מדוע הדין דישראל ערבים זל"ז נהיה רק בכניסת בני"י לאר"י כדאי' במס' סנהדרין מ"ג ע"ב), וע"כ צריך לקדש באר"י דוקא, שנחשב כאילו קדשוהו כל ישראל ביחד מאחר שבאר"י מתגלה שכולם כאיש אחד. ובזה מפרש שם מדוע גדול הדור יכול לקדש אפי' בחו"ל, שלגדול הדור יש מעלת כלל ישראל והוא עדיף משוכן באר"י, שהשוכן באר"י הרי הוא כאבר אחד מאדם שלם, וגדול הדור הרי הוא כמו כל הכלל ממש שכולם נמשכים אחריו [וכלשון רש"י עה"ת בפר' חוקת (במדבר כ"א, כ"א עפ"י מדרש

שקיצר פה וסמך על מה שפירש שיטתו להדיא
במקו"א).

נג] ואמנם מסקנת האבנ"ז שם דאף
במקבל פרנסתו מחול

מקיים מ"ע דישב אר"י מן התורה (אלא דאינו
עיקר המצוה ואינו בתכלית השלימות), ואחד
הטעמים לזה דהא דהמקבל פרנסתו מחו"ל
חשוב שפרנסתו עוברת דרך השר זה רק אם
מקבל מחו"ל בתורת צדקה בעלמא, דנמצא
בן חו"ל המשפיע ובן אר"י המקבל, אך אם
הנתינה לבנ"י אר"י היא בבחי' המביא דורון
לתלמידי חכמים (ואמר מו"ר שזה כעין מה
שמחזקים בני חו"ל את הכוללים שבאר"י שבהם
הוגים חת"ח בתורה"ק) לא נחשב בן אר"י בבחי'
מקבל מבן חו"ל, דהמביא דורון לת"ח הוא
בבחי' הדין הגדלהו משל חיו הנאמר אצל
הכהן גדול, דאי"ז בבחי' שהכה"ג הוא מקבל
מהם, אלא משפיע להם בקבלה זו, וה"נ
בנותנים לתלמידי חכמים (ועפ"ז סיים מו"ר
במעלת המתפרנס ע"י מעות הכולל שנשלח
להחזקת ת"ח ולא מסתם צדקות שמחו"ל לעניי
אר"י).

ונתקבלה בקשתו כמו שראה בחלום שה' עושה עמו
ניסים בהחלפת הצאן), ועיי"ש בסוף התשובה
שכתב האבנ"ז חידוש נוסף עפ"י יסוד זה
שאף היושבים בחו"ל מצוה גדולה להם
לקנות נחלה באר"י, ובפרט אם יהיה להם
מזה פרנסה אז אף אם ישבו בחו"ל נחשב
קצת כאילו יושבים באר"י (היות שפרנסתם
עוברת שלא ע"י שר חו"ל).

נכ] ואמנם בדברי האבנ"ז יש חידוש
בענין שהזכרנו למעלה

האם יש שינוי במצוה מחמת טעמה הפנימי,
שמדבריו יוצא שדין מצות העליה לאר"י
משתנה בפועל כשאין לו שם פרנסה מחמת
טעם הפנימי הנ"ל [ובמקו"א הביא מו"ר
בשם האבנ"ז שסובר שאף דלא קיי"ל כר"ש
דדורש טעמי המצוות (ב"מ קט"ז ע"א) דרבנן
נחלקו על ר"ש, מ"מ זה דוקא בטעם דעפ"י
הנגלה, אך בטעם הפנימי דהמצוה לכו"ע
דרשינן טעמא, וא"כ אתא שפיר הא
דהאבנ"ז פה לשיטתו פוסק למעשה ומשנה
המצוה עפ"י טעמה הפנימי (ואף שבדברי
האבנ"ז הכא לא אשכחן להדיא ענין הנ"ל, צ"ל

בקידושא רבא

מפיו היה זה דבר שנאמר בתורה"ק ובחז"ל
והיה לאמרי אמת גבאי גאון ובקי עצום
הג"ר שמאי גינזבורג זצ"ל (ואמר שקברו ליד
קבר אביו זצ"ל) ואחד מתפקידיו היה לשמח
את האמרי אמת, שעל כל מילה שאמר
האמרי אמת היה הוא מצטט מיד המקור
לזה מדברי חז"ל, ופעם עבר האמרי אמת
וראה את בנו הפני מנחם (בהיותו ילד) לומד
מס' עירובין ונענה האמר"א ואמר "עירובין
מס' קשה", מיד נענה לעומתו ר' שמאי הנ"ל
שמקור הדבר הוא בזוה"ק פר' כי תצא (רעיא
מהימנא ח"ג דף רע"ו ע"א) שא"י שם שמשיח

שכל הדיבורים יהיו רק דב"ת ועבודה"י
נד] דיבר על המעשה דהו' בעטלירם
שבספה"ק סיפ"מ, ודיבר
מהמעשה דיום הרביעי מהבעטליר שצוארו
היה נראה עקום ואמר יש לי צואר נאה
מאוד שאינו מוציא שום חבל בעניני עוה"ז,
וצוארו עקום מלפנות לעניני עוה"ז וכו',
וביאר שהענין הזה שייך בעבודה"י של כל
אחד, שכל דיבוריו יהיו רק מעניני תורה
ועבודה"י ושאר דברים הנצרכים לתורה
ועבודה"י, וסיפר מעשה מהאמרי אמת זי"ע
שכן היתה דרכו שכל מילה שהיה מוציא

במקום הנ"ל (להראות שדייק במקור שציין), ונענה האמרי אמת "רעיא מהימנא אינו זוהר" (היינו שדברים הנ"ל הם מהרעיא מהימנא שהכניסו אותם בתוך דברי זוהר, וידוע שיש כמה שיטות בענין מי חיבר את הרע"מ וסבר האמר"א שכשומרים דבר מהרע"מ יש לומר זה בשם הרעיא מהימנא ולא בשם זוהר בסתם).

הוא עני ורוכב על החמור, ועני הוא ר"ת עירובין נדה יבמות שהן מסכתות קשות, עיי"ש, והאמר"א הגיב ע"ז בתנועה של רמז שלא דייק במקור, והתפלא ע"ז ר' שמאי אך לא היה יכול לשאול להדיא את האמר"א לפרש הדבר, אך כשניגש האמר"א לסעודה הניח לפניו על השולחן את זוהר"ק פתוח

בחליכה לביתו ביום

סעודת מצוה על מצות התפילין, ושיבכ מו"ר את מנהג ירושלים משום שכך יכול הבחור הבר מצוה ללכת לישון מוקדם בליל הבר מצוה ועי"ז יכול לקום השכם בבוקר בהכנה ראויה לפני הנחת התפילין הראשונה בחייו שהיא מדאורייתא, וגם יכול לזכות להתפלל הקר"ש ותפילת שחרית הראשונה שחייב בה מדאו' בתור גדול באופן של מצוה מן המובחר כותיקין וכו', ולכח"פ באופן של קר"ש בזמנה בברכותיה בהידור, משא"כ אם עושים אז הסעודה הנמשכת מאוחר בלילה עלול לקום מאוחר וכו'.

נז] והפכיר שבירושלים נזהרו בזה יותר מכל העולם, וכמו דאשכחן שבירושלים נזהרו בענין תפלת ותיקין יותר מכל העולם, וכמש"כ בזה בשם תלמידי הגר"א (בביאור על מס' ברכות דף כ"ב ע"ב) שירושלים שהיא מקום היחוד שם עיקר המקום שמסוגל ענין הותיקין, וכדאשכחן בגמ' ברכות ט' ע"ב (עפ"י פי' תוס' שם ד"ה כל שאי' השבחה דענין הותיקין שאינו ניזוק כל היום כולו בשם קהלא קדישא דבירושלים, וכמש"כ בזה (בביאור למס' ברכות דף ט' ע"ב) בשם ספר תולדות יצחק (תלמיד הר"א חבר) שרצה הקב"ה לעשות חזקיה המלך משיח היות שהתפלל ותיקין בירושלים עיה"ק (וכדמשמע מתוס' בברכות שם ד"ה כל שהזכות שעבורה ביקש חזקיה שיתרפא מחוליו היתה

נה] אחד התלמידים סיפר למו"ר שאחד מצדיקי הדור עשה בשבת זו שמחת בר מצוה אצל אחד ממשפחתו וע"כ נאספו אצלו הרבה חסידים, וענה מו"ר שאפי' אצל הצדיקים הגדולים נביאי ה' אשכחן שכשנאספים אצלם תלמידיהם המקושרים אליהם באהבה מתחזקים עי"ז הכוחות הרוחניים שלהם, וכ"ש שכן הוא אצל שאר הצדיקים, וכדאי' ענין זה בליקומי מוהר"ן (קמא תורה קס"ו) לגבי אלישע הנביא ע"ה שכשהיו אצלו תלמידיו נקרא "איש האלקים", וכשלא היו אצלו תלמידיו נקרא אלישע סתם שלא היו לו אז שלימות כוחות הנבואה.

בעניני המנהגים בזמן עשיית סעודת

הבר מצוה

נז] ודיבר קצת מענין בר מצוה, בבחי' דבר בעתו מה טוב שמרומז ענין הבר המצוה בפרשתנו בפסוק "ויגדלו הנערים", ואמר שגם בענין זה מצינו חילוק בין המנהג הקדום דירושלים למנהג כל העולם, שמנהג כל העולם לעשות סעודת הבר מצוה בליל כניסת הבחור לשנת הי"ד, והמנהג הקדום בירושלים היה לעשות הסעודה במוצאי היום הזה (והיו נוטלים ידיים לסעודה קודם השקיעה וממשיכים הסעודה ללילה) משום שרצו לעשות הסעודה גם בתור

דברי הבעש"ט בזמן עליה לתורה לבר מצוה

[נט] וכן דיבר בקצרה בענין מנהג העליה לתורה בפעם ראשונה אחרי הבר מצוה, וסיפר שהבר מצוה של האדמו"ר האמצעי חלה ביום ה' פר' תולדות, ובכ"ז לא העלה אותו בעל התניא לתורה או אלא במנחה של שב"ק (וקרא לפניו הקריאה של פר' ויצא שקוראים במנחה של שב"ק פר' תולדות), ואח"כ פירש בעל התניא מעמו ואמר בשם הבעש"ט זי"ע שיש להשתדל שכשר מצוה עולה לתורה בפעם הראשונה יהא זה בימי הקריאה של יום שני או חמישי או בתפלת מנחה של שב"ק, משום שהקריאה בתורה של שני וחמישי היא שעת רצון למעלה כמו זמן מנחה של שבת בכללות, ואמנם הקריאה במנחה של שבת היא הדרגה העליונה ביותר שהיא שעת רעוא דרעיון עכ"ד התניא בשם הבעש"ט כמובא בשיחות הרבי מוהריי"צ זי"ע (לקוטי דיבורים ליקוט י"ד אותיות נ"ו ונ"ז).

[ס] ואמר מו"ר דאמנם מנהג העולם אינו כן, וצידד דנראה שזה שייך רק לנשמות גבוהות כמו האדמו"ר האמצעי ולא לכל אחד (וכנראה גם בעל התניא לא עשה כן לשאר בניו מלבד אדמו"ר האמצעי). והוסיף שמה שמשמע בשיחה הנ"ל שקריאה"ת של ימות החול בשני וחמישי היא כמו הזמן של מנחה של שבת, שמשמע מזה קצת שקריאה"ת ב' וה' גבוהה יותר מהקריאה של שבת שחרית, זה בודאי לא עפ"י פשט הקבלה (דעפ"י פשט הקבלה בודאי קריאת שב"ק גבוהה מהקריאה של ימות החול), ואמר שאפשר ליישב זאת עפ"י עמקות הסוד [ואולי כוונת הבעש"ט דיש בקריאה של ב' וה' הענין דהפיכת יום חול פשוט לזמן דעת רצון, שזה בחי' מעלת מנחה דשב"ק שהופכים זמן שהוא זמן של התגברות הדין לעת רצון וכדאי' בזה"ק,

שהתפלל ותיקן, והזכיר זכות זו יותר מכל זכויותיו הגדולות שלימד תורה לכל ישראל עד שלא מצאו תינוק ותינוקת מדין ועד באר שבע שאינו בקי בהלכות טומאה וטהרה כדאי' בסנהדרין צ"ד ע"ב, ואמנם נענתה תפלתו ונתרפא ואם היה אמר אז שירה על רפואתו היה נהיה משיח צדקנו, וסיפר אחד התלמידים (והובא גם בביאור למס' ברכות דף כ"ב ע"ב) ששמע מהגרינ"מ שליט"א שכשעלו כמה מחסידי מרן הד"ח זי"ע לדור באר"י אמר להם שאם יגורו בירושלים יקפידו להתפלל כותיקין, והיינו כנ"ל. עוד ביאר מו"ר בביאור למס' ברכות דף ט' ע"ב שלחשכים בבוקר צריך כח והתגברות של אש, וזה מצוי יותר בנשמות שבבחי' לאה – בינה, שהן בעלות כח ואש קודש (משא"כ נשמות שבבחי' החכמה הן יותר בבחי' אור פנימי שמביא להן האור כח פנימי עליון אך אינן כ"כ בעלות כח לעבודות בחיצוניות), ובה ביאר מו"ר ביאור נוסף שבירושלים שבבחי' "לב ירושלים" שבבחי' הבינה – ליבא, יש יותר כח ויכולת לקיים המצוה דהשכמת הבוקר בהידור כראוי.

[נח] וסיפר שגם הוא רצה לעשות לבנו ניו"ר הבר מצוה במוצאי היום כמנהג ירושלים, אלא שהרה"צ מו"ר הרנד"ק שליט"א מנעו מזה מחמת שיום אחרי הבר מצוה של בנו היה יום אידם דהציונים, ואי"ז מן הראוי לעשות שמחת בר מצוה בפרסום גדול וכלי זמר ביום זה, וע"כ הוצרך לנהוג כמנהג העולם, אלא שעשה בצנעה עוד סעודה קטנה בסוף יום הבר מצוה כמנהג ירושלים הקדום (ואף שנגמרה סעודת בר המצוה של בנו מאוחר ביותר זכו להשכים וכו') [ובמקו"א (קנ' נשמתי' חדתין פר' אמור תש"ע) ביאר בדרך רמז שב' הסעודות הן כנגד ב' השיטות מתי נהיה דין גדול בתחילת היום או בסופו עיי"ש].

ומעלה זו אינה בשחרית דשב"ק, שהוא זמן של אור החסד ואין בו ענין ומעלת הפיכת מדה"ד למדה"ר] ואכמ"ל.

ביאור השיטות והמנהגים בזמן הנחת תפילין עפ"י פנימיות

סא] ואמר עוד שהמנהג הראוי עפ"י קבלה שלא להניח תפילין מקודם הבר מצוה וכדברי הרמ"א סי' ל"ז שכן נהגו ואין לשנות, וכדאי' מהר"ק מקאמרנא זי"ע (בשלחן הטחור סי' ל"ז ס"ד ובז"ז שם ובפי' פני זקן ומעשה ארג ברכות פ"ג מ"ג) שכתב שכן הוא עפ"י קבלת רבינו האריז"ל, והטעם מפני שלפני הבר מצוה עדיין אין את המוחין הרוחניים להנחת התפילין [ונעתיק כאן מש"כ בענין זה בספר ים החכמה תשס"ז בהל' תפילין עמ' תקל"ט – דהנה במח' זו דהמחבר והרמ"א (סי' ל"ז ס"ג) נחלקו ג"כ המנהגים בין תלמידי בעש"ט זי"ע, שנשיאי חב"ד היו מניחים התפילין הרבה הרבה קודם הבר מצוה כשיטת המחבר בזה, ואילו הגה"ק מקאמרנא זי"ע מזהיר שלא להניחם קודם יום הבר מצוה וכותב שם בחריפות שהוא פגם גדול ועליו אמר הכתוב "הכסיל בחושך הולך".

סב] והביאור במח' זו, שהנה עפ"י קבלה אין להניח תפילין אלא כשיש שלימות כל המוחין וזה רק בבר מצוה, שא"א להאיר האור של התפילין לפני שיש הכלי לקבלם, שזה פגם גדול (כמו שכותב הרש"ש זי"ע לגבי כוונות בימי ספיה"ע) שזה בבחי' אור ללא כלי שיש בו יניקה לחיצונים ובבחי' הטא הידוע ר"ל. ובה יש החידוש של שיטת המחבר וכן נהגו נשיאי חב"ד, שהיות שהמחבר ונשיאי חב"ד קשורים הרבה לאור החכמה היו יכולים להמשיך אור הבלי גבול לתוך הגבול כדלהלן.

סג] וביאר בזה שהנה עפ"י פשטות דברי חז"ל קטן היודע לשמור תפילין שחייב בתפילין הוא קטן ממש הפחות מי"ג שנה, והפשטות שבדברי חז"ל הוא בסוד הגבול, אך לעומת זה יש הסוד הנ"ל שמוזה נראה שאין להניחם קודם י"ג שנה, אך יש כלל שבכל עניני הסודות אין מעכב כ"כ הפעולה החיצונית של הדברים ועיקר הקובע הוא הנקודה הפנימית ואור הבלי גבול של הסוד שלהם, וע"כ מי שקשור הרבה לאור החכמה יכול להמשיך את האור הפנימי של הסוד אפי' לתוך הגבול של הפשט (וכמו במשל פשוט שמי שיודע הרבה קבלה יכול להכניס ביאורי קבלה בתוך כל הלכה וגמ' שעפ"י פשט, היינו שיוכל להכניס האור הבלי"ג לתוך כל גבול), ולכן היו יכולים בחב"ד להניח תפילין בגיל מוקדם כפשטות דברי חז"ל ובאופן שלא יסתור בפנימיות לסוד הענין, וכמש"כ במקו"א (בביאור להל' תפילין סי' ל"ד ס"ג) שהיות שלומדים בחב"ד חסידות עם הילדים נמשך לילדים המוחין לפני הזמן הרגיל בסתם ילדים, וכן אצל הספרדים (הנוהגים כשיטת המחבר) יודעים הילדים בדרך כלל עניני קבלה לפני ילדי האשכנזים (מהטעם שכתבנו לזה במקו"א שהספרדים משבט יהודה שבבחי' המלכות שקשורה לספי' החכמה), וע"כ הם מוכשרים לאור התפילין אף קודם י"ג שנה, ודלא כאשכנזים שמשבט בנימין שבבחי' חז"א שקשורים בפנימיותם לספי' הבינה שבבחי' הגבול.

סד] ועיי"ש שמבאר מו"ר עוד את פנימיות שיטת הרה"ק מקאמרנא זי"ע הנ"ל (שהלא לכאז' הרי גם הרה"ק מקאמרנא היה קשור ביותר לסודות התורה וסובר שיש ללמוד קבלה עם ילדים מגיל תשע וא"כ מדוע אוסר להניח תפילין לפני י"ג שנה), וביאר שם שיטתו עפ"י דברי הגה"ק הרמ"מ

משקלוב זי"ע שבחי' גילוי הכתר שיתגלה לעת"ל הוא בבחי' איחוד החכמה והבינה בתכלית, והיינו שיוכלו לעת"ל לקיים כל מצוה באורות גבוהים ונשגבים של סודות ויחודים (בבחי' אורות החכמה הכל"ג) וביחד עם זה יוכלו לקיים המצוה עם כל הדקדוקים וההידורים שלה בתכלית (שבבחי' גבולות הבינה), ובאופן שיוסיפו הגבולות של הבינה תוספות קישוטין אל האורות הכל"ג של אורות החכמה.

סה] והנה בחי' זו יותר גבוהה מסתם אור הבלי גבול שנכנס לגבול (שהיא

בחי' דרגה הנ"ל להכניס את האור הפנימי של הסוד בתוך גבול הפשוט) דבאופן שנכנס אור הבלי גבול לגבול בסתם הרי הכוונה שהאור הכל"ג מעלה את הגבול, אך באופן דלעת"ל הוא להיפך שהגבולות דההידורים דהמצוות הם יוסיפו קישוטין ויעלו את אורות הכל"ג לדרגת עצמות אלקות (שלמעלה מדרגת גילוי אא"ם שהתגלה קודם הבריאה), ובבחי' זו דהארת הכתר דלעת"ל הרי יש להניח התפילין דווקא בבחי' הגבול של בן י"ג שנה ויום א' שרק בזמן זה אפשר להניח התפילין בבחי' הכתר הנ"ל ועי"ז נזכה לדבקות השי"ת בעצמות אלקות בב"א.

ברוך ה' לעולם אמן ואמן

